

I. PHẦN ĐỌC HIỂU (4,0 điểm)

Đọc văn bản sau

VƯỢT QUA SÓ PHẬN

[Lược trích một đoạn: Hà sinh ra trong một gia đình nghèo khó, bố say xỉn, bỏ bê gia đình, còn mẹ vì vất vả nên trở nên hà khắc. Các anh chị lớn phải đi làm thuê, chỉ còn lại Hà và anh Sơn. Từ nhỏ, Hà đã phải lao động cực nhọc: sáu tuổi theo mẹ ra đồng nhổ cỏ, chăn bò, mót lúa; tám tuổi bắt đầu bán hàng để kiếm tiền đi học. Mẹ không chu cấp học phí, nên Hà phải tự buôn bán, làm thuê để trang trải. Dù lam lũ, Hà vẫn học giỏi, nuôi ước mơ thoát khỏi cảnh nghèo và trở thành cô giáo].

... Sắp bước vào kì thi lên 10, thấy nó cặm cụi học bài thì cha nó bảo:

- Con gái con lười học gì cho lắm, sau này về nhà người ta hưởng, cha mẹ có được gì đâu. Xong hè này mày vào Nam làm thuê rồi tự lập thân trong ấy. Học cấp ba rồi đại học biết bao giờ cho xong.

Mẹ nó bảo:

- **Mấy năm nay con đã tự kiếm tiền học, vợ chồng mình có phải nuôi nó đâu. Nếu con ham học thì để cho nó học hành đến nơi đến chốn. Kiếm lấy cái nghề cho nó đỡ khổ thân.**

Cha nó vốn không ưa gì mẹ nó, nên càng tỏ ra gay gắt:

- **Tao bảo không là không. Con gái học như thế đủ rồi.**

Buổi chiều hôm đó, nó ra sau gốc cây trướng gà khóc như mưa. Nó tủi thân khi nghĩ về chúng bạn. Đứa nào cũng được cha mẹ lo cho ăn no, mặc ấm, lại được tạo điều kiện hết sức cho việc học hành. Vậy mà... Nó vừa tủi thân vừa lo sợ không được đi học nữa. Bỗng có bàn tay đặt lên vai nó thủ thỉ:

- Đừng để ý đến lời cha lúc nãy mà lo học đi cho đậu vào cấp ba cái đã. Anh đã học xong rồi. Nếu cha nhất quyết không nuôi thì anh dừng thi vào đại học đi làm thuê nuôi em vậy, còn có các anh chị nữa cơ mà... Thời đại bây giờ không có chữ khổ lắm em ạ!

Nó nhìn vào ánh mắt chân thành, trìu mến anh Sơn mà lòng ấm áp lạ kì. Phải rồi, nó còn có mẹ và các anh bên cạnh, nó cũng có thể tự kiếm tiền đi học chứ có phụ thuộc vào cha đâu. Nếu kết quả cao, cha nó ắt sẽ suy nghĩ lại.

Thế là nó lao vào học miệt mài hơn. Anh nó cố gắng làm thay nó những việc lặt vặt trong nhà để nó yên tâm bài vở. Kì thi ấy, bất chấp sự khấn nguyện con thi trượt của người cha vô tâm, nó vẫn đạt kết quả cao nhì huyện, ung dung bước vào cổng trường cấp ba trong sự trầm trồ, ngưỡng mộ của tất cả thầy mọi người.

Nhờ sự góp ý, bàn bạc của bà con lối xóm, cha nó cũng xuôi lòng. Thế là nó được tiếp tục đến trường như các bạn. Cuộc sống trước giờ vất vả nay càng vất vả hơn. Vì quãng đường đến trường thì xa, thời gian biểu học ở trường dày đặc, nó không có thời gian để làm thuê, buôn bán nhiều như trước nữa. Quần áo sách vở nó xin lại của các anh các chị trong làng. Mùa đông rét căm căm mà nó chỉ có vài chiếc áo mỏng dính vào da. Bạn bè nó ai cũng thương hại cho hoàn cảnh khó khăn của nó. Nhưng nó như bông sen nở trong đầm bùn lầy, càng khó khăn, khắc nghiệt bao nhiêu thì hoa càng vươn lên rực rỡ bấy nhiêu. Nó phát huy hết phẩm chất thông minh vốn có trong việc học. Vì thế, nó luôn là tấm gương sáng ngời trong ngôi trường làng lúc ấy.

[...]

Ngày qua, tháng lại, cuối cùng ngày thi vào đại học cũng đã đến. Nó hồi hộp chờ đợi cái ngày định mệnh làm thay đổi cuộc đời của nó. Một mình nó xách ba lô đi thi ở ba trường đại học mà mẹ chỉ cho nó đủ tiền xe và mấy đồng ăn ít ỏi. [...] Hoàn thành tốt các bài thi, nó lại trở về nhà tiếp tục công việc đồng giúp mẹ. Hồi hộp chờ đợi kết quả từng ngày.

Sáng nay, anh Sơn bảo sẽ lên thị xã tra cứu kết quả thi cho nó. Vừa gõ số báo danh lên, mắt nhìn thấy những con số cao ngất ngưỡng, không tin vào mắt mình, anh cố dò đi, dò lại xem là đã chính xác chưa. Mấy lần tra vẫn thế, Sơn vội vàng lên xe đạp tới tấp về nhà mà không ý thức được mình đã đi đến đoạn đường nào.

Ném chiếc xe ngoài cửa, Sơn hét to:

- Hà ơi, Hà ơi...

Mẹ nó đang làm vườn nói với vào:

- Nó đi cấy lúa cho bác Ân trên đồng Nảy.

Sơn chạy cuống quýt ra đồng báo tin cho nó.

Hai anh em nhảy cẫng lên vì vui sướng. Mọi người ai cũng trầm trồ, thán phục.

Đêm hôm ấy, nó nằm trần trọc mãi tới hai giờ sáng mới bắt đầu chợp mắt. Trong giấc mơ nó thấy mình mặc bộ áo dài thướt tha sải bước trên sân giảng đường đại học. Ánh nắng vàng lung linh nhảy nhót trên từng đám cỏ. Những nụ hoa mười giờ rung rinh đang mỉm cười với nó. Nó mang chiếc cặp trên vai mà lòng rộn ràng mơ ước. Nó sẽ cố gắng học thật nhiều hơn nữa, sẽ kiếm việc làm thêm để tự nuôi lấy bản thân. Dưới ánh trăng chiếu rọi qua khe cửa, miệng nó mỉm cười mà nước mắt lăn trên gò má.

(Lê Thị Xuân, <http://vanhocnghethuathatinh.org.vn/>)

Chú thích: Tác giả Lê Thị Xuân là giáo viên Trường THPT Nguyễn Văn Trỗi, Lộc Hà, Hà Tĩnh. Truyện ngắn *Vượt qua số phận* được đăng trên website của báo điện tử Văn nghệ Hà Tĩnh ngày 10/01/2024.

Thực hiện các yêu cầu

Câu 1 (1,0 điểm): Xác định ngôi kể và nêu tác dụng của ngôi kể trong văn bản.

Câu 2 (1,0 điểm): Chỉ ra một chi tiết trong đoạn trích thể hiện sự ngăn cản, vô tâm của người cha đối với việc học của Hà. Nêu ảnh hưởng của sự ngăn cản đó đối với tâm lý của nhân vật.

Câu 3 (1,0 điểm): Tìm một câu văn sử dụng lời dẫn trực tiếp trong đoạn văn in đậm và cho biết dấu hiệu nhận biết của lời dẫn trực tiếp đó.

Câu 4 (1,0 điểm): Từ câu chuyện của anh Sơn nói với Hà, hãy rút ra bài học sâu sắc nhất về tình cảm gia đình và lí giải ý nghĩa của bài học đó.

II. PHẦN VIẾT (6,0 điểm)

Câu 1 (2,0 điểm): Viết đoạn văn (khoảng 200 chữ) phân tích hình tượng nhân vật Hà trong phần Đọc hiểu.

Câu 2 (4,0 điểm): Nhà hoạt động chính trị nổi tiếng Nelson Mandela đã từng chia sẻ: “Giáo dục là vũ khí mạnh nhất mà người ta có thể dùng để thay đổi thế giới”. Hãy viết bài văn nghị luận (khoảng 400 chữ) trình bày suy nghĩ của em về ý kiến trên.